

קול צופיין

קול צפ"ר נשאו קול יחדו ירגנו

גיליון מס' 1072

נה תשפ"ב השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

הברית על קיום העולם

– היינו נחנקים. עלייה בריכוז החנקן או הפחמן הדו חמצני עלולה לסכן את העולם ולחנוק את כל הצמחים ובעלי החיים.

באופן מדהים הריכוז של האוויר לא משתנה, למרות שבכל נשימה של כל אחד מבעלי החיים יורד ריכוז החמצן ל-16% חמצן ועולה ריכוז הפחמן הדו חמצני ל-3%. למרות שאנחנו וכל בעלי החיים נושמים כל הזמן וריכוז החמצן בעולם יורד ואחוז הפחמן הדו חמצני עולה כל הזמן – למרות כל זאת אחוז החמצן נשאר תמיד אותו דבר. אלוקים ברא בעולם עצים שיספגו את הפחמן הדו חמצני, וברא גם את הים הגדול שאחראי לוודא שהחמצן יישאר תמיד במידה המדויקת לחיים שצריכים להתקיים כבר אלפי שנים. כל זאת למרות שלפני 200 שנה היו בעולם מיליארד תושבים והיום יש בעולם כמעט 8 מיליארד תושבים והאחוזים משתנים בכמויות גדולות. גם מערכת האיוונים פועלת במלוא כוחה והאיוון נשמר. על זה נאמר: "אם לא בְּרִיתִי יוֹמֵם וְלַיְלָה, חֲקוֹת שָׁמַיִם וְאָרֶץ לֹא שְׁמֹתַי" (ירמיהו לג כה).

מהירות הכוכבים משתנה בחוקיות קבועה

הקביעות של החוקים קיימת גם בכדור הארץ שנע במהירות אדירה, והחיים של כלנו תלויים בדיוק מהירותו, בכוח סיבובו, בחום שלו, בכוח המגנטיות שלו ובמשטר הרוחות וזרמי הימים. אם כדור הארץ יתקרב יותר מדי לשמש, העולם יתחמם והחיים עלולים להיפסק. אם הוא יתרחק מדי מהשמש העולם יקפא.

כמו כל כוכבי הלכת גם כדור הארץ נע באליפסה ומשנה כל הזמן את מהירותו כדי שלא יתרחק מדי מהשמש ולא יתקרב אליה ברמה שתסכן את כל החיים עלי אדמות. בכל רגע הוא משנה את מהירותו במשך אלפי שנים ומתאים אותה לצורכי החיים בעולם. אם הוא יאט את מהירותו הוא יישאב אליה והעולם יישרף, לכן הוא מאיץ את המהירות כשהוא קרוב לשמש. אם הוא יאיץ את המהירות כשהוא רחוק מהשמש, הוא יתנתק ממערכת השמש ונקפא כלנו למוות בחלל הבין כוכבי. בזכות החוקיות המדהימה הזו אנחנו יכולים לחיות.

וְהַקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ

וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֵק נָתַן וְלֹא יַעֲבֹר

לפני המבול אומר ה' לנח: "וְהַקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ" (בראשית ו יח). אחרי המבול ה' חזר על המשפט הזה עוד פעמיים, כאשר ציווה אותם על שפיכות דמים: "וְאֲנִי הִנְנִי מְקַיֵּם אֶת בְּרִיתִי אִתְּכֶם וְאֵת זֶרְעְכֶם אֲחַרְיְכֶם" (בראשית ט ט-יא). על איזה ברית ה' מדבר? הרי לא מצאנו שה' כורת ברית עם נח לפני כן.

הרמב"ן (בראשית ו יח) אומר כי מדובר על הברית שה' כרת בעת בריאת העולם שימשיך להתקיים ולא ישנה את חוקיו וישתבש. "וַיַּעֲמִידֵם לְעֵד לְעוֹלָם חֵק נָתַן וְלֹא יַעֲבֹר" (תהילים קמח). ומסביר הרמב"ן שהמילה ברית היא כמו בריאתי. "שה' כרת ברית עם העולם שישארו חוקי הטבע חק עולם ולא יעבור" (מלבי"ם).

חֵק וְזָמַן נָתַן לָהֶם שְׁלֹא יִשְׁנֶוּ אֶת תַּפְקִידָם

בזכות היציבות של חוקי הבריאה אנחנו יכולים לדעת את זמן הזריחה והשקיעה שהיו בעבר והיו בעתיד. אנחנו יכולים לבנות אין-ספור מכשירים פשוטים ומכשירים חכמים שבנויים על הכרת חוקי הטבע. אלא שלמכשירים מתוצרת בני אדם יש זמן תפוגה. הם צריכים טיפולי תחזוקה. הם צריכים דלק או הטענה חיצונית. לעומתם מעשי ה' פועלים ונעים אלפי שנים בלי תקלה, בלי הטענה ובלי שדרוג מכוון הבריאה הראשונה. כפי שאנחנו אומרים בקידוש לבנה: "חֵק וְזָמַן נָתַן לָהֶם שְׁלֹא יִשְׁנֶוּ אֶת תַּפְקִידָם".

דיוק כמו אוויר לנשימה

דוגמה לדבר היא הרכב האוויר שאנחנו נושמים 15,000 פעמים ביום. באוויר יש כ-78% חנקן, כ-21% חמצן, וכ-0.038% פחמן דו חמצני. השאר הם גזים נוספים שמהווים פחות מ-1%. אם היה באוויר ריכוז גבוה יותר של חמצן – העולם היה נשרף. אם היה באוויר ריכוז נמוך יותר של חמצן

לְתַבְנִיתוֹ אֵין מִסְפָּר

החוקים הללו הם דוגמה לאלפי חוקים אחרים שקבועים וקיימים בחלקיקים שנעים בתוך האטום במהירות הקרובה למהירות האור. לכל אחד מהם תכונות מיוחדות, אם ישתנה אחד מהם העולם יכול להיאבד ברגע. החוקים הקבועים הללו נמצאים בעומק האדמה, בפני האדמה, בקרקע, בצומח, בחי, באדם ובכל. חלקם אנחנו מכירים וחלקם נכיר בעתיד. את כולם לעולם לא נכיר "גדול אֲדוֹנֵינוּ וְרַב כַּח לְתַבְנִיתוֹ אֵין מִסְפָּר" (תהילים קמו ה).

חוק יסודי: קיום העולם

הרמב"ן מסביר כי החוק הגדול מכולם שמכוחו כל החוקים הללו קיימים הוא החוק על קיום העולם שאלוקים חקק בעת בריאתו. חוק קיום העולם הזה הופקד בעת המבול בידי נח, ועל זה נאמר לו שלוש פעמים "וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ" - הברית של קיום העולם עכשיו תהיה בידי. הבריאה תתקיים דרכך ובאמצעות התיבה שתבנה "יצוה שתקום ותהיה עם הצדיק" (רמב"ן שם).

שחתם "מוחיה המתים" צריך לחזור ולומר את השבח הזה. אמנם אם כבר חתם "מוחיה המתים" ולא הזכיר גשם אלא טל - יצא כי גם על הטל אנחנו צריכים להודות בחורף.

נח איש צדיק - וצדיק יסוד עולם

צדיק בא לעולם טובה באה לעולם

הברית על קיום העולם ניתנה בידי נח לא רק בעת המבול, נח מביא הצלחה לכל בני דורו כבר בעת לידתו. הוא מביא להם המצאות שמביאות הרבה חיים. "התקין להם מחרשות ומגלות וקרדומות וכל כלי מלאכה" (תנחומא בראשית).

קשה מאוד לכרות עצים בלי מסור וקרדומות. לא נוח לבנות שולחנות, כיסאות ומיטות בלי פטיש ומסמרים. קשה לבנות בתים כשהכול נעשה באמצעות ידיים כואבות. המצאות של נח פשטו בכל העולם והזניקו אותו קדימה. על זה נאמר בגמרא: "צדיק בא לעולם טובה באה לעולם" (סנהדרין ק"ג ע"ב).

כיוון שנולד נח חזר העולם ליישובו

כלי העבודה החדשים שהמציא נח הביאו ברכה גדולה גם בתנובת הארץ, על כן נקרא נח בשם "איש האדמה". הוא מציל את האנשים מהקללה, "מִן הָאֲדָמָה אֲשֶׁר אָרְבָה ה'". ובמה ההצלה מתבטאת? "קודם שנולד נח לא כשהיו זורעין היו קוצרין, אלא היו זורעין חטים וקוצרים קוצים ודרדרים. כיון שנולד נח חזר העולם ליישובו. קצרו מה שזרעו; זורעין חטים וקוצרין חטים, שעורים וקוצרין שעורים".

בעקבות המצאת המחרשה ושאר כלי עיבוד האדמה, מגיעות כמויות התבואה לממדים שהעולם לא הכיר קודם. האנשים החלו להיות שבעים ומרוצים מהחיים והתקיים בהם "פֶן תֹּאכַל וְשָׂבַעְתָּ וּבָתִּים טִבִּים תִּבְנֶה וְיִשְׁבַּתָּ: וְנִקְרָא וְצִאֲנָה וְרָבִן וְנָסַף וְנָהַב וְרָבָה לָךְ וְכָל אֲשֶׁר לָךְ יִרְבָּה: וְרָם לְבָבְךָ וְשִׁכַחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ח ב).

נח לא הציל אלא את עצמו, אבל משה הציל את עצמו ואת דורו

נח לא מבין שאם ברית קיום העולם עוברת דרכו בגשמיזם, היא עוברת דרכו גם ברוחניות. הוא לא האמין בכוחו להשפיע על כל העולם גם יראת שמים. גם משה לא האמין בתחילה: שהוא מסוגל לעשות כן ואחרי ציווי ה' הוא קיבל את המשימה והצלחת. חכמינו המשיכו את נח ומשה לשני רבי חובלים על ספינותיהם: למה הִדְבַּר דוֹקָה? לְשִׁפְתַי סְפִינֹת שִׁהְיוּ בַיָּם וְהָיוּ בְּתוֹכָן שִׁנַי קַבְרֵי־נִסְיוֹן. אֶחָד הִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְלֹא הִצִּיל אֶת סְפִינָתוֹ, וְאֶחָד הִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְאֶת סְפִינָתוֹ. לְמִי הָיוּ מְקַלְסִין לֹא לְאוֹתוֹ שֶׁהִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְאֶת סְפִינָתוֹ? כִּי נַח לֹא הִצִּיל אֶלָּא אֶת עַצְמוֹ, אֶבְל מֹשֶׁה הִצִּיל אֶת עַצְמוֹ וְאֶת דֹּרוֹ. הוּא וְאֶת עַלְיָת עַל פְּלָנְהוּ" (מדרש רבה דברים - פרשה י"א פסקה א).

המוסר עצמו למען הציבור - מתעלה

העובדה שנת לא השתדל להציל את בני דורו מבחינה רוחנית גרמה לו ירידה רוחנית עד שהשתכר והתקלקל וקילל את חם ואת כנען, לעומת משה שהשתדל על בני דורו ועלה והתעלה על כולם. "אָמַר רַבִּי בְּרַקְיָה חֲבִיב מֹשֶׁה מִנַּח נַח מִשְׁנַקְרָא 'אִישׁ צַדִּיק' נִקְרָא 'אִישׁ אֲדָמָה'. אֶבְל מֹשֶׁה מִשְׁנַקְרָא 'אִישׁ מִצְרַיִם' נִקְרָא 'אִישׁ הָאֱלֹהִים'" (מדרש רבה בראשית - פרשה לו פסקה א).

החוק הגדול מכולם שמכוחו קיימים כל החוקים הוא החוק על קיום העולם שאלוקים חקק בעת בריאתו. חוק קיום העולם הזה הופקד בידי נח, ועל זה נאמר לו שלוש פעמים "וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ"

וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֵתָם

ענו לה' בתודה וזמרו לאלהינו בכנור - בגלל קביעותם

דוד המלך אומר בתהילים כי צריך להודות על הגשמים הקבועים בתודה ולנגן בכנור. "ענו לה' בתודה וזמרו לאלהינו בכנור: הַמְכִסֶּה שָׁמַיִם בְּעָבִים הַמְכִּין לְאָרֶץ מָטָר הַמְצַמִּיחַ הַרִים חֲצִיר: נוֹתֵן לְבַהֲמָה לְחֵמָה לְבָנֵי עֵרֶב אֲשֶׁר יִקְרְאוּ" (תהילים קמז). החוקיות הקבועה עלולה לגרום לאנשים לחשוב שזה חוק טבע ואין מה להודות עליו. אבל דוד המלך אומר כי העובדה שהגשמים הם תופעה שמתרחשת בכל העולם כולו במשך אלפי שנים פעמים רבות בכל שנה היא סיבה להודות על הנס המתמשך הזה בנבל וכנור.

לא מודים על גשמים, אלא בזמנם

אומות העולם לא רואים את הנס בגשם שבא בזמנו. רק שינוי סדרי הטבע הוא בשבילים אירוע שראוי להתפעל ממנו. כך מספרת הגמרא (תענית כד ע"ב) על מישהו שהתחתן עם נכרית, רבא הלקה אותו, והוא מת תוך כדי מלקות. שמע שבור מלכא ושלא לקרוא לרבא כדי להענישו. אפרא הורמיז, אמו של שבור מלכא, אמרה לו שכדאי שיזהר מהיהודים, שכל מה שהם מתפללים עליו הם מקבלים. שאל אותה מה הם מבקשים ומקבלים, והשיבה לו: גשם. אמר לה: זה בגלל שהגשם ממילא יורד בחורף ולא בגלל התפילות שלהם. נראה שהם יבקשו גשם בקיץ וירד גשם.

שלחה אפרא הורמיז לרבא ואמרה לו שיתפלל כי ירד גשם בתמוז. התפלל רבא ולא נענה. התפלל רבא שנית וירד גשם במקוץ עד שהמים הגיעו לחדקל. בלילה בא לרבא בחלום אביו ואמר לו שהוא עשה שלא כהוגן להתפלל על הגשם בקיץ. לכן הוא צריך להזהר לא לישון בלילה על מיטתו. החליף רבא את מיטתו ובבוקר ראה את כל המיטה שלו קרועה בסכינים, כנראה מידי כוחות הרוע שרצו להתנקם בו על שהתפלל על גשם לא בזמנו.

הסיפור הזה בא ללמד כי גם התפילה על גשם וגם ההודאה על הגשם צריכה להיות בזמן הגשמים. זה הנס היותר גדול וזה סימן הברכה הגדולה. "שלא ישנו את תפקידם". אם הגשם יורד שלא בזמנו - זה לא סימן ברכה אלא קללה, כמו בימי שמואל הנביא ששאלו מלך שלא כדן. ולכן אם מישהו לא אמר "משיב הרוח ומוריד הגשם" בעת החורף ונזכר לפני

"הענין, דיש שתי דרכים בעבודת השם יתברך, דרך אחד מי שמיחד עצמו לעבודתו יתברך ומתבודד, ויש מי שעוסק בצרכי צבור ומבטל עצמו בשביל הכלל ומפקיר נפשו עבורם. אם כן, צריך לומר לפי המושג (לפי ההיגיון), שזה שמתבודד יעלה מעלה מעלה, וזה (שעוסק בצרכי ציבור) ירד ממדרגתו. וכן אמרו קהלת רבה, 'כי העושק יחולל חכם' - רבי יהושע בן לוי שכח פ' הלכות בשביל שעסק בצרכי צבור. ובכל זאת מצאנו שנה התבודד, ולא הוכיח את בני דורו, לכן אמרו עליו, שאף הוא היה ראוי לכלייה, ורק מתבודד לעצמו היה, בכל זאת אחר שנקרא 'איש צדיק' (ו, ט) ירד ממדרגתו ונקרא 'איש אדמה' (ט, ט). ומשה נקרא 'איש מצרי' - שהוכרח לגלות, שזה מורה פחיתות בנפש - הואיל ומסר עצמו על ישראל בהריגת המצרי נקרא 'איש אלקים', שהגיע לתכלית השלמות מה שיוכל האדם להשיג" (משך חכמה בראשית פרק ט).

נשמות שהולכות ונתקנות

האר"י הקדוש מסביר שנה ואברהם ומשה ומשיח הם נשמה שהולכת ונתקנת לפי הטהרה שעם ישראל נטהר מהקלקול בעת חטא אדם הראשון. בתחילה היא מופיעה בנח ומתקנת את הצד הגשמי של העולם. אחר כך היא מופיעה באברהם שמנסה לתקן גם את הצד הרוחני ומצליח חלקית. את סדום אברהם לא מצליח להציל, אבל הוא מתפלל על אבימלך. אחר כך מופיעה הנשמה הזו במשה רבנו שמצליח להציל את עם ישראל מאיבוד אחרי חטא העגל וחטאים אחרים (לקוטי הש"ס - מסכת אבות). ובעזרת ה' תופיע בימות המשיח "וְנִהְרָו אֲלֵיו כָּל הַגּוֹיִם: וְהָלְכוּ עִמָּי רַבִּים וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אִלָּהּ הֲ הֲ אֵל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְיִרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְכֶה בְּאַרְחֵיהֶם כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדָבַר ה' מִירוּשָׁלַם: וְשָׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים וְכָתַתּוּ חֲרָבוֹתָם לְאֵתִים וְחַנְיֹתוֹתֵיהֶם לְמִזְמוֹרוֹת לֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חָרָב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה" (ישעיה ב).

גם התפילה על גשם וגם ההודאה על הגשם צריכה להיות בזמן הגשמים. זה הנס היותר גדול וזה סימן הברכה הגדולה. שלא ישנו את תפקידם

המשניות ברית העולם - לאברהם ולזרעו אחריו

הצלה גשמית והצלה רוחנית

קשה לומר שנה לא השתדל עבור העולם. בסופו של דבר בזכותו ניצלה כל האנושות. אבל הוא היה יכול להשתדל גם בתחום הרוחני ולא רק בתחום המעשי. מי שהמשיך ותיקן אותו היה אברהם שהשתדל להחזיר בתשובה את בני דורו ולכן גם הוא זכה שנאמר בו כמו בנח: "וְהִקְמֵתִי אֶת בְּרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין יִרְעֵךָ אַחֲרָיִךְ" (בראשית יז). שפע החיים לעולם יעבור דרכו. לכן נאמר עליו "וְנִבְרָאוּ בְךָ כָּל מְשֻׁפָּחַת הָאָדָמָה" (בראשית יב ב-ג).

ברית על ארץ ישראל בזכות האחריות העולמית

בזכות מסירות הנפש של אברהם לקרוא בשם ה' בעולם נכרתה איתו הברית. כך אומר דוד המלך כשהוא מעלה את ארון ברית ה' לירושלים "אֲשֶׁר פָּרַת אֶת־אֲבֹתֵיךָ וְשָׁבַעְתָּנוּ לְיִצְחָק: וַיַּעֲמִידֶה לְיַעֲקֹב לְחֶק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם: לֵאמֹר לְךָ אֶתְּנוּ אֶרֶץ־כְּנָעַן חֶבֶל נַחֲלַתְכֶם" (דברי הימים א טז). ולמה ה' כרת עם האבות ברית? כי הם "וַיִּתְּהַלְכוּ מִגּוֹי אֶל־גּוֹי וּמִמְּוֹלָכָה אֶל־עַם אַחֵר" קראו בכל מקום בשם ה' למרות הסכנה ולא נרתעו וה' עזרם, "לֹא־הִנִּיחַ לְאִישׁ לַעֲשֹׂקֶם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מִלְכִּים: אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיָחֵי וּבְנִבְיָאֵי אֶל־תִּרְעוּ".

בכל בוקר אנחנו פותחים את התפילה במזמור שאומר לנו לזכור את הברית של האבות. "זָכְרוּ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צִוְּהָ לְאֶלֶף דָּוָר". כדי שנלך בדרכם ונקיים גם אנחנו את הברית.

ברית על ארץ ישראל בעקבות הפצת שם ה' בעולם

בעת כניסתנו לארץ ה' מזכיר לנו שהברית על ארץ ישראל נכרתה עם האבות בעקבות הפצת שם ה' בעולם. באותה שעה נאמר לעם ישראל "וְהָיָה בַיּוֹם אֲשֶׁר תַּעֲבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ וְהִקְמֵתָ לְךָ אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת וְשָׁדַתְּ אֹתָם בְּשֵׂיִד: וְכָתַבְתָּ עֲלֵיהֶן אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבֶרְךָ לְמַעַן אֲשֶׁר תִּבְאֵ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ כַּאֲשֶׁר דָּבַר ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לְךָ" (דברים כז).

על האבנים הללו כותבים את התורה "בְּאֶרֶץ הַיַּיִט" בשבעים לשון. זאת עבודה גדולה מאוד והיא נועדה להסביר לנו כי אנחנו נכנסים לארץ ישראל בעקבות ברית האבות ובעקבות הפצת התורה בין האומות, כמו שעשו האבות וזכו בארץ ישראל.

מוחין דקטנות ומוחין גדולות אצל נח ויונה הנביא

הקשר בין נח ליונה הנביא

בתיקוני זהר מובא כי הסיפור של יונה הנביא הוא הסיפור של נח (נד/א). נינוה העיר הגדולה מוזכרת בפרשת נח בסיפור על אשור שעוזב את ארצו של נמרוד "מִן הָאָרֶץ הַהִוא יֵצֵא אֲשׁוּר וַיִּבֶן אֶת נִינְוֵה וְאֶת רְחֹבַת עִיר וְאֶת כְּלָח" (בראשית י יא) - "בֵּינוּ שְׂרָאָה אֲשׁוּר אֶת בְּנָיו שׁוֹמְעֵי לְנִמְרוֹד וּמוֹדְרֵי בְּמִקוֹם לְבָנוֹת הַמֶּגֶדֶל - יֵצֵא מִתּוֹכָם" (רש"י בשם רבותינו בבראשית רבה).

בזכות מעשיו של אשור, שולח ה' את יונה אחרי יותר מאלף שנים להציל את נינוה שהולכת להיחרב בגלל מעשיה הרעים. יונה לא מבין למה הוא צריך להציל את נינוה מעצמה, אין לו היכולת להגביה ולראות את כל התמונה כולה כדי להבין את המהלכים של ה'. "כִּי לֹא מִחֻשְׁבוֹתַי מִחֻשְׁבוֹתֵיכֶם וְלֹא דְרָכֵיכֶם דְּרָכַי נֹאֵם ה': כִּי־גָבְהוּ שָׁמַיִם מֵאָרֶץ כֵּן גָּבְהוּ דְרָכַי מִדְּרָכֵיכֶם וּמִחֻשְׁבוֹתַי מִמִּחֻשְׁבוֹתֵיכֶם" (ישעיה נה, ח-ט). יונה היה צריך להבין את קטנותו מול גודל ה' ולעשות את רצון ה'. "הֲלֹא כָּל הַגְּבוּרִים כְּאִין לְפָנָי. וְאֲנָשֵׁי הַשָּׁמַיִם כְּאִין הָיוּ. וְחַקְמֵי כְּבָלֵי מִדְּעַ וְנְבוֹנִים כְּבָלֵי הַשֶּׁפֶל".

נינוה העיר הגדולה - אירוע עולמי

נינוה נקראת העיר הגדולה בפרשת נח ובספר יונה חמש פעמים, "קוֹם לָךְ אֶל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרְאָה עָלֶיהָ כִּי עָלְתָה רַעְתָּם לְפָנָי" (בראשית י ב). יונה א ב, ג ג. ג. ג. ד יא). ויש לזה סיבה, היא בירת האימפריה של אשור ששלטה על העולם באותם ימים. אם אנשיה יחזרו בתשובה - העולם כולו יראה וילמד, לפחות חלקית.

לאירוע בספר יונה יש השפעה עולמית. יונה לא מצליח לראות את כל הגודל הזה ובורח מארץ ישראל. לכן כל דבר בספר יונה הוא גדול. "וה' הטיל רוח גדולה אל הים ויהי סער גדול בים" (יונה א ד. א יב). פעמיים נאמר "וַיִּירָאוּ הָאֲנָשִׁים יִרְאָה גְדוֹלָה" (יונה א י, א טז). גם הדג שבולע את יונה הוא "דָּג גְּדוֹל" (יונה ב א). גדולי המלכות מזהירים את העם (יונה ג ז) שחזרו בתשובה ועוד ועוד.

לשם השוואה, בכל ספרי תרי עשר לא מופיע המילה גדול או גדולה יותר מפעמים בודדות בכל ספר. אומנם בספר זכריה מופיעה המילה "גדול"

סיפורים על הרב זצ"ל

משאלה שהתגשמה

סיפר הרב שי דאום, רב בישיבת "עוד יוסף ח": מרן הרב אליהו זצוק"ל הגיע לביקור ברמת הגולן, ומו"ר אבי הרב יחזקאל דאום זצוק"ל לקח את הרב לביקור בבית הספר המקומי. בתקופה ההיא הייתה בצורת קשה ברמת הגולן וגשמים לא ירדו זמן רב.

הרב דיבר עם הילדים ושאל אותם האם יש להם שאלות לשאל אותנו. קם ילד בכיתה א' או ב' ושאל את הרב למה אין גשם. הרב מאוד התרגש שילד קטן שואל ומבקש גשמים, והשיב לו: גשם זה לא בעיה, בסוף השבוע ירד גשם. כל מי שהיה שם התפלל על ההבטחה הזאת. שום גשם לא היה צפוי ושום שקע ברומטרי לא היה באופק, ומנין הביטחון הגדול של הרב שבסוף השבוע ירד גשם? השמועה על ההבטחה של הרב אליהו פשטה בין החקלאים שחיכו זמן רב לגשמים והם ציפו בכיליון עיניים לסוף השבוע. ובאמת בסוף אותו שבוע ירדו גשמי ברכה כל כך גדולים עד שהשדות היו מוצפים מים לגמרי.

כששאלו את הרב אחר כך מנין היה לו ביטחון כזה גדול בירידת הגשמים, הוא אמר כי כאשר אלה מבני ישראל שלא הקריבו קרבן פסח ראשון שאלו "למה נגרע, לבלתי הקריב את-קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל?" - השיב להם משה: "עמדו ואשמעה, מה יצוה ה' לכם".

מנין יודע משה שה' יצווה להם פתרון כלשהו? אלא שכאשר יהודי קורא לה' באמת, לא בשביל עצמו אלא בשביל ה' או בשביל אחרים, מיד הוא נענה. כששמעתי את הילד מבקש גשם, לא בשבילו אלא בשביל אביו החקלאי או הורי חבריו החקלאים - ידעתי שה' לא ישיב את פנייתו ריקם.

ברכות מתגשמות

סיפר הרב שמואל שלי"א: יצאתי מבית ספר נועם, שם העברתי שיחה לתלמידים, והנה ניגשת אלי אישה, בגשם השוטף, על ידיה ילדה קטנה, והיא מבקשת לספר לי סיפור.

מתברר ששנים רבות האישה הזאת ובעלה חיכו שייולדו להם ילדים, אבל היה עיכוב. אחרי שהלכו לכמה וכמה רופאים מומחים ואחרי שניסו גם כמה וכמה סגולות החליטה האישה ללכת לרב אליהו זצ"ל לקבל את ברכתו. הרב אמר לה בנחרצות: בע"ה יהיו לך עוד ילדים. אלא שהרב חלה, והנס לא קרה.

מאז הברכה עברו עשר שנים, ואנשים טובים אמרו לה: את מבוגרת, אין לך סיכוי. אבל האישה מספרת שהיא חיזקה את עצמה ואמרה בליבה: אם הרב זצ"ל הבטיח - בוודאי זה יתגשם. מבחינתי אין מצב שההבטחה לא תתקיים. כעבור עשר שנים, מספרת לי האישה, ההבטחה התגשמה. הגיע ההיריון המיוחל, וכעבור תשעה חודשים נולדה הילדה הזאת שעל הידיים שלי. היא הברכה.

ממשיך הרב ומספר: כמובן שהתרגשתי מאוד מהסיפור הזה, אבל שאלתי אותה למה היא עומדת כך בגשם, עם ילדה קטנה. והאישה השיבה בפשטות: היה לי חשוב לספר לך על הברכות של הרב אליהו שמתגשמות. גם אם לפעמים באיחור.

15 פעמים כמו בספר יונה, אבל ספר זכריה מכיל 14 פרקים ואילו ספר יונה מכיל רק 4 פרקים קצרים. כל זה בגלל שהמשימה של יונה הנביא היא משימה גדולה - להמשיך את דרכו של אברהם אבינו שנאמר עליו "ואעשך לגוי גדול". בגלל שהוא מתקן את העולם "ונברכו כך כל משפחות האדמה".

יָרַע אֵל יוֹנָה רָעָה גְדוֹלָה

כשתושבי נינוה חוזרים בתשובה, ליונה רע. באמת יונה היה צריך לשמוח שמחה גדולה שעיר כל כך גדולה וכל כך חשובה מופסיקה לעשוק עניים. עכשיו ילמדו מהם כל הגויים "וַיִּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הַרְעָה וּמִן הַחֶמְסִים אֲשֶׁר בְּכַפְיָהֶם". הם לא יכעיסו את ה' "וַיִּשְׁבּוּ מִחֶרֶן אֲפֹ" (יונה ג טו). אבל יונה לא מצליח לשמוח רוע לו "רָעָה גְדוֹלָה וַיִּחַר לוֹ" (יונה ד א).

חכמינו אמרו שיונה נפגע פגיעה אישית. "אָמַר, עֲכָשׁוּ יִאֲמְרוּ הָעַפְזִים שְׂאֵנִי נְבִיא הַשֶּׁקֶר" (רש"י). ה' כועס עליו ואומר לו: האם אתה חושב שהכבוד האישי שלך חשוב יותר מחיים של למעלה מ-120 אלף ילדים שחיים בנינוה? אין ספק שיונה לא קולט את גודל האירוע שמתרחש על ידו.

שהגויים קרובים לתשובה הן, שלא לחייב את ישראל

יש מחכמינו שאומרים כי יונה חס על כבודו של עם ישראל שלא יאמרו: הנה, הגויים חוזרים בתשובה במהרה ואילו עם ישראל הוא עם קשה עורף. "שהגויים קרובים לתשובה הן, שלא לחייב את ישראל" (מכילתא בא הקדמה). הוא כל כך כעוס עד שהוא רוצה למות "וַיַּעֲתָה ה' קַח נָא אֶת נַפְשִׁי מִקִּוְיָ כִּי טוֹב מוֹתִי מִחַיִּי" (יונה ד ג).

יונה לא מבין שה' אוהב גם את ישראל. במקום לחכות שאנשי נינוה יחזרו לעשות רע (ד"ק ד ה) היה צריך יונה להיכנס לעיר שחוזרת בתשובה, להסתובב בין האנשים, לחזק את התשובה ולהורות להם את דרך ה'.

אילו יונה היה עושה כך היה העולם כולו לומד מהם והיה תיקון עולמי. גם עם ישראל היה מרוויח כאשר חיל אשור לא היה מתקלקל (עיי' ספר נחום) ומחריב את שומרון ומגלה את עשרת השבטים. אבל יונה לא ראה את התמונה הגדולה.

להיות כמו אברהם - הולך בדרך ה' ולא בדרכו

על זה נאמר בספר משלי "יֵשׁ דֶּרֶךְ יֵשׁר לְפָנַי אִישׁ וְאֶחְרִיתָהּ דְּרָכֵי מָוֶת" (יד יב). לא כל מה שישיר בעיניך הוא באמת נכון. יכול להיות שבסופו של דבר חשבונותיך יביאו דרכי מוות, כמו שקרה בעת שכבש מלך אשור את עשרת השבטים.

אנחנו צריכים להמשיך את דרכו של אברהם שהולך בדרך ה' וכך מחנך את בניו. הוא משתדל להחזיר בתשובה את כל העולם כי זה רצון ה'. "כִּי יִדְעִיתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יִצְוָה אֶת בְּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דֶּרֶךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמוֹשָׁפֵט, לְמַעַן הִבִּיא ה' עַל אֲבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר דָּבַר עֲלָיו" (בראשית יח ט).

תשובה כהלכה

אור מקורק. האם ילדה פחות מגיל 12 יכולה להדליק נרות שבת במקום האימא שאינה בבית בשבת? יכולה להדליק נרות, אך לא יכולה לברך. ולכן, אם האישה לא נמצאת, החובה היא על הגבר או על בת אחרת גדולה, וכן על האישה להדליק בנפרד, היכן שהיא נמצאת.

שמיטה מאוויקיס. מה עדיף, היתר מכירה או "מהדרין" חו"ל יבול נוכרי? אם היתר המכירה הוא בלי עבודה של יהודים (שזה נדיר) עדיף. אם זה לא רק בלי עבודת יהודים, או שלא יודעים, עדיף פירות מחו"ל. ואם לא יודעים אם הפירות מחו"ל או מאויבי ישראל, היתר מכירה עדיף.

למעלה מ-30 נבואות מתגשמות לנגד עינינו. הספר מביא נתונים מומלטים מוגשים בסבלאות ותווים וגרפים שמראים את גודל הנס.

ספרו של הרב שמואל אליהו

נבואות מתגשמות בישראל

לשנים תשפ"ו ותשפ"ז
"ספר הנבואה הרב שמואל אליהו"
hanevuah.co.il

